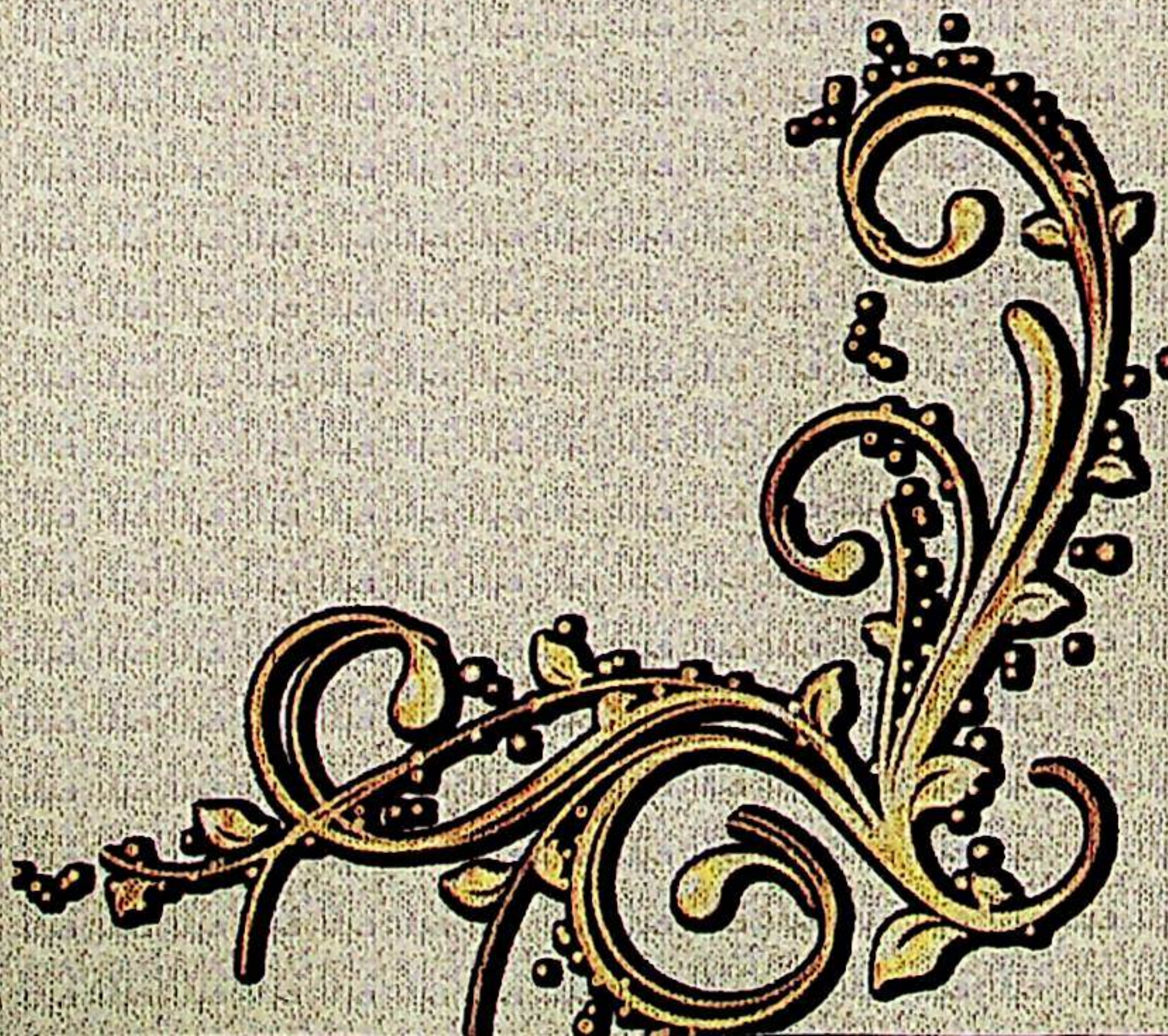

1568624

М. Грушевський

**Початки
громадянства**
(генетична соціологія)

Книга в доповненому і переробленому вигляді містить виклади, які читав Михайло Грушевський зимою 1920-1921 рр. в Українському Соціологічному Інституті. Присвячена центральній проблемі тогочасної соціології - висвітленню причин і факторів створення соціальності, виникнення й існування людського суспільства.

ЗМІСТ:

	Сторінка
Переднє слово	3 — 4
Загальне . . .	4—55
Вступні замітки	4
Повищений інтерес до соціологічних проблем (с. 5), ходяча схема соціального розвитку (с. 6), книга Енгельса як її джерело (с. 7), теорія Морґана (с. 8).	
Розвій соціологічної науки і генетичної соціології з-окрема	9
Дефініція (с. 9), „політика“ (с. 10), ідеї Сен-Сімона (с. 11), „позитивна філософія“ (с. 12). „Курс“ Кошта (с. 13), „три стадії“ (с. 14), схема розвитку (с. 15). Д. С. Міль (с. 17), „Система“ Г. Спенсера (с. 18), органічна теорія (с. 19), „еволюція“ (с. 20). Дарвін (с. 21). „Органісти“ (с. 22). Маркс і марксисты (с. 23). Розвій соціології (с. 25), течії матеріялістичні (с. 26) і психологічні (с. 27). Система Вундта (с. 28).	
Соціологічний закон чи ритм соціального життя?	29
Постулат заковности (с. 29), моногенізм і полігенізм (с. 30), паралелізм і заізичення (с. 33), соціологічне передбачення (с. 35), детермінізм і автоматизм (с. 36), характер соціальної закономірности (с. 37), фактори розвитку (с. 38), їх комбінування (с. 39), описовість і синтетичність (с. 40), форми розвитку (с. 41), постійність тенденцій соціального розвитку (с. 42).	
Розвій поглядів на початки суспільного життя . . .	43
Античні схеми (с. 43), теорія Бахофена (с. 44), студії Мак Лешава, Лешока, Морґана (с. 45), схема Морґана (с. 46), опозиція їй (с. 47): мовогамія примітивних народів (с. 48), залежність подружних форм від економічних (с. 49) і психологічних факторів (с. 50), антагонізм сім'ї і колективу (с. 51), досліді Шурца над мужеськими організаціями (с. 52).	
Початки організації	56 — 169
Зоологічні звязки	56
Пожитє чоловікоподібних (с. 56) і пльших мавп (с. 58), різнородність форм пожитя звірят (с. 60), розбіжність інстинкту родного і соціального (с. 62), резюме Позади (с. 63), прояви соціальности (с. 64), різні форми подружжя (с. 65), впливи бутя (с. 66), „інстинкт власности“ (с. 68), ендогамія (с. 69).	
Візокремлене людське житє	70
Зацікавленняг Веддами (с. 70), суперечка про примітивність (с. 71), консерватизм Ведда (с. 72), примітивні прикмети (с. 73), соціальне	

- пожите (с. 75), теорія примитивної моногамії : Саразіни-Вундт (с. 80), залежність форм подружжя від умов буття (с. 81). Спостереження Мартіна на Маляці (с. 82).
- Скупина і племя. Економічні і психологічні фактори об'єднання 84**
 Взірці відокремленого життя (с. 84), дрібні групи (с. 85), аграрати (с. 86), умови збивання в скупини (с. 87), повяте „орди“ або скупини (с. 88), племя (с. 89), фактори об'єднання (с. 90) і розкладу (с. 91), Дюркгейм про племена розложені (с. 92), альтруїстичні тенденції (с. 93), племінне замирення і брацтво (с. 94), стадії розвою господарства (с. 95), збратство, ловецтво, рибальство (с. 96), хліборобство і скотарство (с. 97), колективизм в ловецтві (с. 98), скотарстві (с. 99), хліборобстві (с. 100), спільне володіння (с. 101), колективна праця (с. 102), праця і ритм (с. 103), примітивний альтруїзм — Ескімоси (с. 105), Індіяне (с. 104).
- Племя неорганізоване і організоване. Відокремлене й організація мужеської половини . . . 107**
 Фактори племінної солідарності й організації (с. 107), приклади племінної неорганізованості: Ескімоси (с. 108), Індіяне (с. 109), умови організаційного процесу (с. 110), концентрація, диференціація, кристалізація (с. 111), патріархальна теорія (с. 112), ходячі погляди на матриархальний комуїзм — О. Ріле (с. 113), боротьба колективу з родинною сепарацією (с. 114), сепарування мужеської половини (с. 115), способи її організування — хор, танець (с. 116), корпорації (с. 117), організація поколіпних верств: Масаї (с. 118), Зулю (с. 121), організації австралійські, мелянезійські (с. 122), американські — Омага (с. 123).
- Тотем і тотемізм; обичай і мораль 124**
 Історія терміпу „тотем“ (с. 124), основні ідеї тотемізму (с. 125), тотемний патрон (с. 126), культ його (с. 128), Вундт про тотемного предка (с. 129), організаційне значіння культу (с. 130). „Табу“ (с. 131), ідеї посвяченого і нечистого (с. 132), їх вплив на соціальну диференціацію (с. 133), на розвій обичаю і моралі (с. 134), суд і репресія (с. 135), „перед-закопне право“ (с. 136).
- Релігійно-обрядові організації 137**
 Вундт про релігійне племінне життя (с. 137), культ померших (с. 138), свята посвячення (с. 139), *intichiuma* (с. 141), вегетаційні свята (с. 142), культові брацтва (с. 143), Шурц про еволюцію мужеського дому (с. 144), чарівники, *medecine-man* (с. 148).
- Родивні відносини 149**
 Глибокi зміни в сій сфері (с. 149), розвій умички (с. 150), обрядові пережитки (с. 151), реальні форми (с. 152), умичка колективна (с. 153), екзогамія — її толкування (с. 154), позитивна сторона її (с. 155), ідея кровосумішки (с. 156), подружні кляси — Австралія (с. 157). Колективні подружжя: рiггауґи (с. 158), брацька поліандрія — Тiбет (с. 159), Тоґа (с. 160), жепачка з сестрами — Бушмени, Мікронезійці, Індіяно (с. 161), полібія — Табон (с. 162); групові

форми, Наїрі і Нахбудра (с. 162), Вупдт уро Тода і Чукчів (с. 163). Становище жінки (с. 163—4), страх перед подружжям (с. 165). Стано- вище інвалідів (с. 168), привілеї старости (с. 169).	
Племінно-родова організація та її розклад	170—240
Племя і рід: взірці організації (Індіанці північ- ної Америки)	170
Племя і рід (с. 170). Типове племя по Моріаву: прикмети пле- мени — територія (с. 171), дроблене племя (с. 172), родителі тотемні (с. 173), „права і обов'язки роду“ (с. 174), „фратрії“ (с. 176), правління племен (с. 177), федерації племен (с. 179).	
Війна та її впливи	180
Хривична війна (с. 180), приводи (с. 181), ілюстрація Норден- скіольда (с. 182), руйнівні наслідки (с. 183), воевничість (с. 183—4), трофеї і капіталізм (с. 184), воєнна і цивільна людність (с. 185), організація походів — Ірокези, Делавари (с. 186), Масаї — органі- зація воєнної верстви (с. 187), бушменський ватажок (с. 188). Мо- тиви війни — канібалізм (с. 189), „жадоба корів“ (с. 190), невіль- ник (с. 191), підбій (с. 192), мавдрівки (с. 193).	
Економічна диференціація. Розвій власности. По- неволених жінок і певільництво. Відокремлене родови (родінна спілка)	194
Підстави економічної диференціації (с. 194), земельна власність (с. 195), толкування її походження (с. 196), власність на предмети безпосереднього індивідуального вжитку (с. 197), права на житло (с. 198), спільні житла (с. 199), ужиткова територія (с. 200), колек- тивне й індивідуальне вживання (с. 201), приклади колективізму (с. 202). Експлуатація праці: праця жінки (с. 203), її упослідження (с. 204), австралійські ілюстрації (с. 205), жінка у скотарів (с. 206), Готевоти, Неґри, Семіти — Масаї (с. 207), жінка у хліборобів (с. 208). Жінки-бравки (с. 209), певільники і челядь (с. 210), певіль- ники і низша каста — Кафри, Івінея (с. 211), розділ челяди від робочої людности (с. 212), інтенсифікація хліборобства і територі- ялізація (с. 212—3), „велика родина“ (с. 213), варостанне влас- ности (с. 213—4), боротьба з нею громади (с. 215). Устрій „вели- кої родини“ (с. 216), відношення до роду і громади (с. 218).	
Влада і владущі верстви	219
Джерела авторитету і влади (с. 219), колективної й індивідуальної (с. 220), авторитет старости (с. 220—1), Австралійці, Неґри (с. 221), „пурра“ (с. 222). Ватажківство — Індіанці (с. 223), чародійські здібности (с. 224), роблене дощу (с. 224—5), оїбоні Масаїв (с. 226), дідичепис магичних здібностей й інвентаря (с. 227), богацтво (с. 228), дружина (с. 229). Паралельні влади (с. 230), воєнна диктатура і цивільна влада у Індіанців (с. 231), авторитети цивільні і релігійні (с. 232), влади номінальні і фактичні (с. 233). Приклади примітив- них монархій — Африка (с. 234), їх деспотичної влади — Оксанія (с. 235). Аристократія (с. 236), творення каст (с. 236—7), джерела впливів (с. 238), методи закріплення влади (с. 239), виключність (с. 240).	

Перехід від укладу племінно-родового до класово-державного	241—300
Значіння цього переходу	241
Ототожнювання держави класової з державою взагалі: взірці — Морган (с. 241), Енгельс (с. 242), Вундт (с. 243), прийняті дефініції держави (с. 244) погляди Герінга, Єлінека, Дюї (с. 245), термінологія держави (с. 246), Штернберґ про племінну організацію (с. 247), вона покривається з поняттям держави (с. 248), Лєнінґ про одвічність держави (с. 249), державні атрибути в племінній життю (с. 249—50).	
Стадії й форми переходу. Завоювання і еволюція	251
Фактори розкладу родо-племінного ладу (с. 251), мадрівки і підбої (с. 252), виводи класового ладу виключно з підбою (с. 253), теорія Овенгаймера (с. 254), фактори класової диференціяції (с. 255), невпевність традиції навіть „історичних народів“ (с. 256), аналогічність результатів підбою й еволюції (с. 257).	
Типи переходу	257
Бушмени і Готентоти (с. 257—8), Кафри (с. 258—9), Араби (с. 260), Туарети (с. 262), Перу (с. 263), Китаї (с. 265), Єгипет (с. 266), Месопотамія (с. 270), Палестина (с. 272), Індостан (с. 274).	
Переходові типи з історії європейських народів	276
Спарта (с. 276), Атези (с. 279), Рим (с. 281), Германці (с. 284), Слов'яне (с. 288), Болгари (с. 289), Серби (с. 291).	
Головніші явища в формуванні класової держави	292
Наростає індивідуалізму (с. 292), нові релігії (с. 293), герої і „кращі люде“ (с. 294), монарх, аристократія і нарід (с. 295), суперництво монарха і аристократії (с. 296), олігархія (с. 297), старі й нові богачі (с. 298), демократизація (с. 299), засоби палювання владущих верств (с. 300).	
Українські переживання	301—316
Завязки генетичної соціології в українознавстві	301
Зібер (с. 301), Ковалевський (с. 302), Сумцов, Чернишов (с. 303), Вовк (с. 304), Охримович (с. 305).	
Проби в'яснення українських переживань	306
Літопись про поганські звичаї (с. 306), коментарі Ковалевського (с. 307), їх нестійність (с. 308), Вовк про переживання в весільнім обряді (с. 309), дійсні завдання в'яснення переживань (с. 312), умичка (с. 312), Чернишов про парубоцькі громади (с. 313), проблеми досліду (с. 314).	
Поправки	316
З етнологічної й соціологічної літератури .	317—322
Праці описові й аналітичні (с. 317). Праці синтетичні (с. 320).	
Зміст	323—326
Sommaire	327—328